מז: לולב וערבה פרק רביעי סוכה

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פכ"ט מהל' שבת הל' כג וסכנ"מ סוף הל' שביתת עשור טוש"ע סי' תריט:
מח ב מיי' פ"ג מהל' ציצית הלכה יב
מתג עשין רכח:
מט ג מיי' שם הל' יד:
נ ד מיי' שם הל' יג:

רבינו חננאל

מאי ברכה דקתני לאו זמן, ש"מ דאומר' זמן בשמיני של חג. ודחינן לא מאי ברכה דקתני הזכרה בברכת המזון ובתפלה. פי' מזכירין בפירוש את יום מקרא קודש הזה יום שמיני חג עצרת הזה. הכי נמי מסתברא דברכה, זו ברכת המזון ותפלה, דאי ס"ד זמן, זמן כל שבעה מי איכא, דקתני כשם ימי החג טעונין קרבן שיר וברכה ולינה כך שמיני טעון קרבן שיר וברכה ולינה. ודחינן האי סברא לא קשיא דאי לא בריך האידנא בריך למחר כו'. ואע"ג שמראין הדברים כי אין אומרין זמן אלא על הכוס, גרסינן בהדיא בעירובין בסוף בכל מערבין, והלכתא אומרים זמן בראש השנה וביום הכיפורים, והלכתא זמן אומרו אפילו בשוק. ואקשינן וסבר ר' יהודה שמיני של חג טעון לינה, והתניא ר' יהודה אומר ופנית בבקר והלכת לאהליך, ששת ימים תאכל מצות, את ששעון ששה טעון [לינה]. את שאינו טעון ששה אינו טעון לינה, מאי לאו למעוטי שמיני של חג, שכיון שאינו טעון ששה אינו טעון לינה. ודחינן לא למעוטי פסח דכוותיה, דאינו טעון לינה ומאי, ניהו פסח שני. והאי דקתני בברייתא בהדיא מנין לפסח שני, אחר שתירצוה והעמידוה כן נשנה כך. הכי נמי מסתברא דתנן במסכת ביכורים פ"ב, הביכורים טעונין קרבן שיר והנופה ולינה. וגרסינן בגמרא דילה, טעונין לינה דכתיב ופנית וגו' כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא בבקר. אמר ר' יונה הדא דאיתמר בשאין שם קרבן, אבל יש עמהן קרבן, בלא כך טעונין לינה מחמת קרבן. ואמרינן מאן שמעת ליה דביכורים טעונים תנופה, ר' יהודה, ז) כלומר הוא שמצריך לינה על הקרבן. ודחינן כו' מתני' כו' אליעזר דהא ר' אליעזר מחייב תנופה בביכורים. ופשוטה היא. ואסיקנא והלכתא אומרין זמן בשמיני של חג ואין אומרין זמן (בשמיני) [בשביעי] של פסח.

ז) נראה דל"ל וקאמר טעון לינה כלומר יהיה שמלריך.

מאי לאו זמן לא ברכת המזון ותפלה הכי נמי מסתברא דאי ס"ד זמן זמן כל שבעה מי איכא הא לא קשיא דאי לא בריך האידנא מברך למחר או ליומא אחרינא מ"מ כום בעינן ליומא מסייע ליה לר"נ [6]דאמר רב נחמן [א]זמן אומרו אפילו בשוק דאי אמרת בעינן כום כום כל יומא מי איכא דלמא דאיקלע ליה כום וסבר ר' יהודה שמיני טעון לינה והא תניא [1]רבי יהודה אומר מנין לפסח שני שאינו טעון לינה שנא' [1]ופנית בבקר והלכת לאהליך וכתיב [2]ששת ימים תאכל מצות את שטעון ששה טעון לינה את שאינו טעון ששה אינו טעון לינה למעוטי מאי לאו למעוטי נמי שמיני של חג לא למעוטי פסח שני דכוותיה הכי נמי מסתברא [3]דתנן [3]הביכורים טעונין קרבן ושיר ותנופה [3]ולינה מאן שמעת ליה דאמר תנופה רבי יהודה וקאמר טעון לינה דתניא [1]ר' יהודה אומר [א] [3]והנחתו זו תנופה אתה אומר זו תנופה או אינו אלא הנחה ממש כשהוא אומר והניחו הרי הנחה אמור הא מה אני מקיים והנחתו זו תנופה ודלמא ר"א בן יעקב היא דתניא [4]ולקח הכהן הטנא מידך לימד על הביכורים שטעונין תנופה דברי ר"א בן יעקב מ"ט דר"א בן יעקב [1]אתיא יד יד משלמים כתיב הכא ולקח הכהן הטנא מידך וכתיב התם [5]ידיו תביאינה את אשי ה' מה כאן כהן אף להלן כהן ומה להלן בעלים אף כאן בעלים הא כיצד [7]כהן מניח ידו תחת יד בעלים ומניף מאי הוי עלה רב נחמן אמר אומרים זמן בשמיני של חג ורב ששת אמר אין אומרים זמן בשמיני של חג והלכתא אומרים זמן בשמיני של חג תניא כוותי' דרב נחמן [1]שמיני רגל

נותר ברגל מ"מ לענין לינה יתכן דעשאן בקר אחד כפסטיה דקרא שאמר הרגל ישוב לביתו וימאס השמא דשמיני עלרת וביכורים דטעונין לינה מיתברו מדכתיב ופנית ולחג הסוכות בעינן היקישא מחג המצות ולא מיתברי מדכתיב ופנית כדאמרינן פ"ק דר"ה (דף ה. ופס) למאי הלכתא כתב רחמנא לחג הסוכות לאקושי לחג המצות מה חג המצות טעון לינה אף חג הסוכות טעון לינה דאי משום דכתיב ופנית הוה אמינא לילה אחד ואמינא היקישא לאשמועינן דאסור לצאת מירושלים כל ז' ימי החג שכל הרגל הנזכר בקר אחד כחג המצות וימאס נמי הא דקאמרי' הכא שכשם ששבעת ימי החג טעון לינה:

הביכורים טעונים קרבן שיר תנופה ולינה. כפ'

ג' דביכורים (מ"ו) מפרש דבאמצע הקריאה היתה תנופה דתנן הגיע לארמי אומר אבי מוריד הסל מכתפו ואוחזו בשפתותיו וכהן מניח ידו תחתיו ומניפו וקורא מארמי אומר אבי עד שגומר כל הפרשה כולה ומניחו בצד המזבח ומשתחוה ויוצא משמע שלא היה מניף אלא בשעת הקריאה אבל בספרי (פרשת ראה) משמע דאיכא שתי תנופות דקתני והנחתו לפני ה' אלהיך מלמד שטעונין תנופה ג' פעמים אחת בשעת קריאה ואחת בשעת השתחויה והתם בספרי דרש ג' תנופות מדכתיב ולקח הכהן הטנא מידך כו' אליעזר בן יעקב ושמא סבר לה נמי כרבי יהודה דדרש הכא והנחתו זו תנופה ולהכי בעי ג' תנופות דולקח הכהן באמצע קריאה כתיב וכי כתיב והנחתו גבי השתחויה כתיב ומשמע ליה לשון תנופה מלשון לך נחה את העם (שמות לב) מנא"ל בלע"ז ומוליך ומביא א"נ מדאחר הנחת כהן כתיב עוד הנחה אחריתא לאחר קריאה ש"מ דלאחר הנחת כהן חזר ונטלו כדי לחזור ולהניף אחר קריאה דהיינו בשעת השתחויה אבל קשה דבפרק בתרא דמכות (דף יח:) אמרינן מאן תנא דפליג עליה דרבי יהודה ר"א בן יעקב מנא ליה דפליגי דלמא דרשי תרוייהו כמו תנא דספרי והתם משמע דר"א מייתי ליה והנחתו לומר דהנחה מעכבת כהן ושמא מדלא מייתי כל חד דרש דמכלל דלא ס"ל ומיהו קשה דרבי יהודה דרש תנופה מוהנחתו ואפ"ה מוקי לה בשעת קריאה כדתנן פרק ג' דביכורים (מ"ו) משום דוהניחו [קמא] גבי קריאה כתיב לכך נראה דבספרי דרש תנופה מדלאיתקש להנחה ועוד תנא שלשי דלית ליה תנופה כלל דמשמע הכא מאן שמעת דאמר תנופה רבי יהודה מכלל דרבנן לא בעי תנופה כלל והוא תנא פרק כל המנחות באות מלה (מנחות דף פא.) דתנן התם גבי ואלו טעונות תנופות הביכורים כדברי ר"א בן יעקב שמע מינה לרבנן לא בעו תנופה וכי קאמר במכות מאן תנא דפליג עליה דרבי יהודה ר"א בן יעקב ימאס ליה לאתויי תנא דמשכח בהדיא ועוד י"ל דב' תנופות לאו דוקא אלא לפי שיש ביכורים שאין טעונין קריאה כגון מן החג ועד החטה כדתנן פ"ק דביכורים (מ"ו) וקאמר דהטעונין קריאה מניף בשעת קריאה ושאין בהן קריאה מניף בשעת השתחואה:

כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף. לאו דוקא קאמר תחת יד הבעלים ממש דא"כ היא מלילה בין הכלי ובין הכהן ונסוף שמי מדות מסקינן גבי בעלים חברים לגפו כולהו בהדי הדדי קא הוא מלילה אלא כדתנן פרק ג' דביכורים (מ"ו) גבי סל של ביכורים אוחזו בשפתותיו וכהן מניח ידו תחתיו ומניפו והיינו תחת יד הבעלים ומיהו בהיא דבעלים חברים פי' שם בקונט' דבתנופת הכהן לא איכפת לן אם יש בה חלילה דעיקר תנופה בבעלים היא ותימה היא הא דתרוייהו כתיבי והתם (מנחות דף פא.) תניא גבי תנופה דשלמים הא מילד כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף מילד עושה מניח אימורין על פיסת היד וחזה ושוק עליהם והתם מצינו למימר שאוחז הכהן באימורים היוצאין חוץ לפיסת היד ולפי שהבעלים למעלה קאמר תחת יד הבעלים וירושלמי דסוטה משמע קצת דהוי בנגיעה ממש גבי תנופת מנחת סוטה דפריך בירושלמי ואין הדבר כעור מביא מפה ואינו חוזר מביא כהן זקן ואפילו תימה ילד אין יכר הרע מצוי לאותה שעה מיהו מצינו למימר דלף על פי שזה למעה מן הכלי וזה למעלה מן הכלי פעמים שנוגעין ידו בידה על ידי שמתעסקין בתנופה: רגל

מאי לאו זמן. הך ברכה דקאמר ר' יהודה מאי היא לאו היינו זמן לעלמו: **ברכה המזון.** דעד השתא אמרי' את יום חג הסוכות הזה וכאן את יום שמיני חג עלרת הזה: **מ"מ.** היכי משכחת לה זמן בהולו של מועד ואפי' לא בריך יומא קמא הא בעינן כום של יין ואין יין מצוי לכל אדם בחולו של מועד: **לימא.** הא דקתני ברכה כל ז' ומפרש' דהיינו זמן: **מסייע לר"נ.** דאמר אומרו בשוק בלא כוס: **מנין לפסח שני.** האמור לעשותו בתדש השני שאינו טעון לינה ביכולים: **ופנית בבקר.** וממיך ליה ששת ימים וגו'. פסח שני אינו אסור בחמץ אלא שטעון מצה למצוה ואוכל ממן מיד: ה"ג **מאי לאו למעוטי נמי שמיני.** לכיון דאינו אלא י"ט יחיד אינו טעון לינה: **לא למעוטי פסח שני דכוותיה.** אינו ממעט אלא פסח שני לבדו דבפסח קאי ופסח קממעט אבל שבועות ושמיני עלרת אע"ג דלא איתנהו ז' ימים טעון לינה: **ה"ג מסתברא.** דלא ממעיט ר' יהודה אלא פסח שני לאוד: **טעונין קרבן.** להביא עמהם שלמים. ובהש"ס ירושלמי איתא מוסמכת בכל הטוב (דברים כו) ואין שמחה אלא שלמים דכתיב (שם כז) וזבחת שלמים ואכלת ושמחת. ושיר נמי איתא לה מבכל הטוב ואין טוב אלא שיר והלויים היו אומרים אותו ומהו השיר אתרומתך ה' כי דאיתמי (תהלים ל) דכתיב (יחזקאל לג) יפה קול ומטיב נגן ובספרי (כי תבוא כו יא) נמי תניא בכל הטוב זה השיר: **ותנופה.** לקמיה אתיא לה: **ולינה.** התם אתיא לה ופנית בבקר הא למדת שכל הפינות שאתה פונה לא יהו אלא בבקר: **מאן שמעת ליה דאמר תנופה.** לביכורים: **ר' יהודה.** כדלקמן: **וקאמר הכא טעונין לינה.** ואע"ג דאין טעונין ששה: **דתניא.** דאיתא ליה לרבי יהודה תנופה בביכורים: **והנחתו זו תנופה.** דבתרגום הפרשה נאמר ולקח הכהן הטנא מידך והניחו לפני ה' וגו' וכסיפיה נאמר והנחתו מכלל שתזר ונטלו ולמה נטלו לתנופה: **זו הנחה.** שמגיד לך שמצוה להניחו לפני המזבח ואח"כ יטלוהו הכהנים ויאכלוהו: **ודלמא.** ההיא דקתני תנופה ולינה ר"א בן יעקב הוא דשמעי' ליה נמי דאמר דטעונין תנופה אבל כרבי יהודה לא מתוקמא דאית ליה לר' יהודה כל שאין טעון ששה אין טעון לינה ולא מילף מהכא סברא דידך: **ידיו תביאינה.** בבעלים דשלמים כתיב גבי תנופה דכתיב בסיפיה להניף אותו תנופה וגו': **מה כאן.** בביכורים הכהן דכתיב ולקח הכהן: **תחת יד הבעלים.** בבעלים אותזים בשפת הטנא והכהן מניח ידיו תחת שוליו וכן מפרש במסכת ביכורים (פ"ג מ"ו): **מאי הוי עלה.** דזמן בשמיני

פז"ר

מסורת הש"ס

1) שיר"ר מ"ב. 2) פסחים לה:. 3) ביכורים פ"ג מ"ד. 4) מכות יח: מנחות פא:. 5) ב"מ ס"ב. 6) פסחים פ' מי תנא. 7) קידושין לו: [סוטה יט:]. 8) [תוספ' פ"ד ה"י].

תורה אור השלם

1. וְשַׁלְתָּ וְאָכַלְתָּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפָנִיתָ בַּבֹּקֶר וְהָלַכְתָּ לְאָהֳלֶיךָ: דברים טז ז
2. שִׁשֶּׁת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה:
דברים טז ח
3. וְעַתָּה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִּי יְיָ וְהִנַּחְתּוֹ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ: דברים כו י
4. וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטֶּנֶא מִיָּדֶךָ וְהִנִּיחוֹ לִפְנֵי מִזְבַּח יְיָ אֱלֹהֶיךָ: דברים כו ד
5. יָדָיו תְּבִיאֶנָּה אֶת אִשֵּׁי יְיָ אֶת הַחֵלֶב עַל הַחָזֶה יְבִיאֻנוּ אֶת הַחָזֶה לְהָנִיף אֹתוֹ תְנוּפָה לִפְנֵי יְיָ: ויקרא ז ל

הגהות הגר"א

[א] גמ' ר"א והיינו זו כו' כשהוא אומר והנחתו הרי הנחה אמור הא מה אני מקיים והיינו זו תנופה כל"ל [עי' בהגהות רש"ש]:

מוסף רש"י

את ששעון ששה. מצות שבעה ימים, ולישנא דקרא נקט, וקרא לדרשה אחת ללמד על ימות הפסח שאן רשות בתחלת מלה מון מלילה הראשון (פסחים צה:). טעון לינה. לילה אחד כתוב העיר (שם). והנחתו זו תנופה. שטעלו אחר הנחת הכהן ולומר כיצד כשהוא קורא ואחר ומניף (דברים כו י) קרי בה והנחתו, לשון אלה נתם אלהים וגו' (שמות יג) שהוא מנחה אותו לאחרש ביאות ומעלה ומורידו (מכות יח:). אתיא יד יד משלמים. מתנופת חזה ושוק ואימורין דשלמים (סוטה יט:).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com